

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาโดยค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืน
- 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

The Ecotourism Society 1991 (อ้างในศูนย์วิจัยป่าไม้ 2538 : 3) ซึ่งเป็นองค์การภาคเอกชนที่มีบทบาทโดยตรงเกี่ยวกับการศึกษาวางแผน และเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้กำหนดความหมาย ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า "การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น" และมีความหมายที่ลึกซึ้งมากกว่า การเสนอขายสินค้าการท่องเที่ยวแบบใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว หากเป็นแนวคิดที่มุ่งสานผลประโยชน์และความต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม) เข้ากับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) และเพื่อศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยว จะเป็นกลุ่มผู้เดินทางที่แสวงหาประสบการณ์ที่หลากหลายจากการได้ไปเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ และแหล่งวัฒนธรรมตลอดจนการได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของต่างสังคม นอกจากนี้ยังมีโอกาสที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่

พร้อมทั้งร่วมกันในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติและสมบัติทางวัฒนธรรมของแหล่งที่เราไปเยี่ยมชม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2538)

ยูดี นิรัตน์ตระกุล (2538) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นคำผสมระหว่าง Ecology (นิเวศวิทยา) กับ Tourism (การท่องเที่ยว) ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันดังนี้ คือ Nature – Based Tourism, Green tourism และ Bio - tourism ได้สรุปความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้ คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะเสริมและพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในบริเวณนั้นด้วย
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวได้สัมผัสมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมุ่งเน้นที่คุณค่าธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

นอกจากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังได้กล่าวมาแล้ว ยังมีผู้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้อย่างหลากหลาย แต่ทั้งหมดได้เน้นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อมและให้การศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาของ มนัส สุวรรณ (2530) พบว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ (Natural Resource) นั้น ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม (Cultural Resource) เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประเทศไทยยังคงมีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์ มีความสวยงาม สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งที่ให้ข้อมูล แก่ผู้ที่สนใจศึกษาในเรื่องของธรรมชาติอย่างแท้จริง และยังช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศด้วยความระมัดระวัง ที่จะไม่ให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ทำลายคุณค่าหรือกระทบกระเทือนต่อระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อมภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษา ระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.1.2 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบเดิม (Conventional Tourism) คือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีขอบข่ายในการพิจารณาที่ลึกซึ้งและให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์เป็นหลัก ดังนั้นจึงสามารถระบุวัตถุประสงค์ได้ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาจิตสำนึก (Awareness) และความเข้าใจ (Understanding) ของนักท่องเที่ยวในการทำความเข้าใจแก่นสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ

2. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณภาพ หรือคุณค่าสูง ให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว

3. เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่

4. เพื่อดูแล รักษา และคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (ศุภยวิชัยปามา 2538)

นาคม วีระสุวรรณจักร (2541) ได้กล่าวเกี่ยวกับแนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า จะประสบความสำเร็จได้ต้องมีหลักเกณฑ์การปฏิบัติดังนี้

1. การใช้อย่างฉลาด คือ การใช้ทรัพยากรแต่ละชนิด จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

2. การประหยัด หมายถึง ทรัพยากรใดมีน้อยหรือหายากจะพยายามรักษาไว้หรือใช้ทรัพยากรอื่นทดแทน

3. หาวิธีการฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้น

4. ดูแลรักษาทรัพยากรที่หายากและมีน้อยให้อยู่ในสภาพที่ใช้ได้ยาวนาน และทำให้เพิ่มมากขึ้น

5. ทรัพยากรแต่ละชนิดมีความสัมพันธ์กัน การใช้ทรัพยากรอย่างหนึ่งจะต้องคำนึงถึงทรัพยากรอีกอย่างหนึ่งที่สัมพันธ์กัน เพราะอาจจะมีผลกระทบต่อกัน หรือก่อให้เกิดปัญหาขึ้นได้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

6. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีอิทธิพลต่อมนุษย์มาก นอกจากเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์แล้ว การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติยังเป็นผลทางด้านจิตใจด้วย

จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีความเข้าใจและได้ประสบการณ์ที่มีค่า ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของประเทศชาติดีขึ้น และยังทำให้แหล่งท่องเที่ยวคงอยู่ตลอดไป

2.1.3 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538) ได้กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในการสร้างจิตสำนึกทางด้านการอนุรักษ์จะต้องกระทำกับทุกฝ่ายทั้งกับนักท่องเที่ยว ราษฎรในท้องถิ่น ภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อปกป้องธรรมชาติแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มักเป็นกลุ่มที่มีความปรารถนาหรือมีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก และไม่คอยให้ความสนใจในเรื่องของความสะดวกสบาย กลุ่มของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงจะต้องมีการจัดการให้มีสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจธรรมชาติมากขึ้น

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ เสรี เวชบุษกร นักวิชาการป่าไม้ ประจำสำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ (อ้างใน ภราเดช พยัฆวิเชียร 2539) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลัก 4 ประการดังนี้คือ

1. จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับธรรมชาติ
2. จะต้องมีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
3. จะต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว
4. ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจและการจัดการ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ว่า นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ รวมไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ นักท่องเที่ยวต้องได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน และการจัดการต่อแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน ทำให้ระบบนิเวศมีผลกระทบน้อยที่สุด ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ และประชาชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.1.4 กิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ดร.ชนิ เอมพันธ์ (2539) ได้กล่าวว่า ลักษณะของกิจกรรม ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งได้ 3 ประเภท คือ

1. กิจกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติที่ให้ประสบการณ์ และการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น การดูนก การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ
2. กิจกรรมเกี่ยวกับการชื่นชมธรรมชาติ เช่น เดินเล่น ชมทิวทัศน์ พักค้างแรมด้วยเต็นท์ เป็นต้น
3. กิจกรรมเกี่ยวกับการผจญภัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เช่น ปีนเขา ไต่เขา และส่องแก่ง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืน

2.2.1 องค์ประกอบของการพัฒนาแบบยั่งยืน

กระทรวงศึกษาธิการ (2538) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ โบราณวัตถุ โบราณสถาน วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่จำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการพัฒนานำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยพยายามลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรให้น้อยที่สุด และทำนุบำรุง ส่งเสริมรักษาทรัพยากรให้คงอยู่ในสภาพเดิมต่อไป และได้เสนอแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 5 ประการดังนี้

1. มีการควบคุมคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว
2. มีการให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว
3. มีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไว้ไม่ให้มากเกินไปเกินความสามารถในการรองรับของพื้นที่
4. มีการดูแลพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
5. มีการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (อ้างใน หทัยรัตน์ วัฒนพฤกษ์ 2542) กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า เป็นแนวคิดและแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนและชุมชนให้ดีขึ้น โดยไม่เอนเอียงไปทางด้านวัตถุนิยมจนลืมพิจารณาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติ แต่ให้ผสมผสานกลมกลืนไปกับการพัฒนาบำรุงรักษาภาวะแวดล้อมทั้งธรรมชาติและสังคม โดยไม่ทำให้บุคคลรุ่นหลังต้องมาแก้ปัญหาที่เป็นผลมาจากพฤติกรรมของคนรุ่นปัจจุบันหรือรุ่นก่อน และเป็นการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองของความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ พร้อมทั้งรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและกระบวนการทางระบบนิเวศวิทยาได้ (ศรีพร สมบุญธรรม อ้างใน นาคม ธีรสุวรรณจักร 2541) นอกจากนี้ หทัยรัตน์ วัฒนพฤกษ์ (2542) ได้สรุปแนวคิด 6 ประการของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค
2. การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น
3. ขอบเขตของการพัฒนาการท่องเที่ยว
4. การใช้วัสดุและผลผลิตจากท้องถิ่น
5. การกระจายรายได้
6. การจ้างงาน

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้นควรจะคำนึงถึงการกระจายผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นให้คนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเป็นสำคัญ และต้องไม่ลืมที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ความสำเร็จในการปฏิบัติตามแนวทางของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ คนในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนนักท่องเที่ยวเองในการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่จำกัดอย่างรอบคอบและชาญฉลาด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคต และก่อปัญหาผลกระทบต่อคนน้อยที่สุด

2.2.2 การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว

สุรเชษฐ์ คันธมาศ (อ้างในกระทรวงศึกษาธิการ 2538) ได้เสนอรูปแบบของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ทำไปพร้อมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวว่าควรเป็นไปในลักษณะท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยต้องปลูกฝัง และประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งธุรกิจท่องเที่ยวทั้งหลาย สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น จัดให้มีศูนย์ความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นในการเรียนรู้

จัดนิทรรศการแผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่างๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือเดินป่า เพื่อเพิ่มประสบการณ์ให้แก่ผู้ที่มาเยือนได้เข้าใจระบบนิเวศมากที่สุด ประการสำคัญคือ ควรฝึกมัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว และมีความสามารถในการชี้แนะ อธิบายหรือบรรยายเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจมากที่สุด

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้ให้คำจำกัดความ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ว่าหมายถึง การปรับปรุงแก้ไข และรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น อันได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิทยาศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กิจกรรม ให้คงความงามและมีคุณค่าเป็นทรัพยากรของชาติสืบไป พร้อมทั้งใช้เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเยือนในท้องถิ่นของตน การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น ทุกคนสามารถร่วมแรงร่วมใจกระทำได้โดยไม่ยาก อาทิ เช่นช่วยกันรักษาสภาพธรรมชาติให้คงความสมบูรณ์มากที่สุด ช่วยกันปลูกต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ เพิ่มความสวยงามของภูมิทัศน์ตามแหล่งท่องเที่ยว บูรณะปฏิสังขรณ์แหล่งโบราณสถานอย่างถูกวิธีเพื่อรักษามรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ไปชั่วลูกชั่วหลาน ส่งเสริมและฟื้นฟูขนบธรรมเนียมและประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น ช่วยกันรักษาศิลปหัตถกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของท้องถิ่นโดยฟื้นฟูการผลิตขึ้นมาเป็นสินค้าของที่ระลึกจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ควรร่วมมือกันปรับปรุงและสร้างเสริมสิ่งสาธารณูปโภคในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เช่น พัฒนากองน้ำ ทำป้ายชี้ทาง ทำที่จอดรถและห้องสุขา เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกทั้งผู้คนที่มาท่องเที่ยวที่จะมาพักผ่อนหย่อนใจเองและนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่น

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดารุณี อุษตระกูล (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้และความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว - เขาชมภู ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับต่ำ และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในระดับกลาง และพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุดได้แก่ การเป็นผู้นำชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่ม รองลงมาได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ และการได้รับข่าวสารตามลำดับ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุดคือ การได้รับข่าวสาร

วลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล พบว่า เพศ อาชีพ สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทาง

สังคม การรับรู้ข่าวสาร ที่แตกต่างกันก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปฐพี อาคมานนท์ มอนซอนและคณะ (2535) ได้ทำการศึกษาเรื่อง โครงการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่าต่อสภาวะแวดล้อมและประชาชนในท้องถิ่น ผลการศึกษา พบว่าการท่องเที่ยวเดินป่าส่วนใหญ่ยังคงอยู่ที่อุทยานแห่งชาติและในพื้นที่ของจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย และมีแนวโน้มขยายตัวขึ้นทุกปีเนื่องจากได้รับความนิยมจากกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งขอความสวยงามของธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่นและการผจญภัย ส่วนในประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียมีการตรวจสอบและควบคุมการท่องเที่ยวเดินป่าดีกว่า เนื่องจากได้พยายามจำกัดกิจกรรมของการท่องเที่ยวเดินป่าให้อยู่ในอุทยาน คือ การที่ประชาชนในท้องถิ่นได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพ และมีรายได้จากการท่องเที่ยวเดินป่ามีผลเสียทางด้านกายภาพ และด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อม เพราะมีการแสวงหาเส้นทางเดินป่าใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องและไม่มีการควบคุม ตลอดจนการไม่มีการบริหารจัดการที่ดี สำหรับเส้นทางเดินป่าอันเดิม การพังทลายของดิน และการประสบปัญหาสำคัญในเรื่องการทำลายพืชและสัตว์ป่าในพื้นที่ วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเขาได้เปลี่ยนไปและถูกทำลายไปโดยระบบการมุ่งแต่การค้า

นาคม ธีรสวรรณจักร (2541) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา: อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นการศึกษาซึ่งมีปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาทิเช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น สถานภาพทางสังคม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งผู้เขียนก็ได้นำเอาปัจจัยเหล่านี้มาใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ด้วย